

МЕТОД СТИЛІЗАЦІЇ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТИЛІСТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У поданій статті йдеться про використання методу стилізації як засобу вивчення авторського стилю на практиці. Подаються визначення понять «авторський стиль», «стилізація». Аналізуються переваги й ризики використання методу стилізації у ході аудиторних занять зі стилістики англійської мови.

Ключові слова: стиль, авторський стиль, стилізація, метод стилізації, проблема вивчення авторського стилю.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблемі вивчення авторського стилю письменників приділялося багато уваги в межах різних наук, зокрема таких, що вивчають культуру в усіх її проявах.

Що стосується самого поняття «стиль», то тут слід зазначити, що різні наукові школи й напрямки висувують на передній план то виявлення в ньому авторської індивідуальності, то його соціально-культурну обумовленість.

І. Тен, імовірно, був одним із перших, хто спробував вирішити зазначену проблему в позитивістській методологічній парадигмі, вибравши третій шлях – синтезу авторської індивідуальності й соціально-культурних факторів. Він переконливо показує, що художник, скульптор, письменник, у принципі, будь-який творець не є одинаком. Він живе в епоху, де поруч із ним працюють його колеги в такій самій манері, що й він. Творці групуються в школи відповідно до наявності загальних рис у їхніх творах: «Наприклад, навколо Шекспіра, що з першого погляду здається якимсь дивом, що звалилося до нас із неба, метеоритом, що впав з меж іншого світу, ми знаходимо дюжину чудових драматичних письменників: Вебстера, Форда, Мессінджера, Марло, Бен Джонсона, Флетчера й Бомонта, які писали таким же стилем і в тому ж дусі, як і він. Їхні драматичні твори мають ті ж самі характерні риси; ви знайдете там ті ж дикі й жахливі обличчя, ті ж криваві й несподівані розв'язки, ті ж швидкі й неприборкані пристрасті, той же безладний, вигадливий, різкий і разом з тим розкішний стиль, те ж чудове й поетичне чуття сільської природи й пейзажу, ті ж ніжні й глибоко люблячі типи жінок» [4, с. 8–9]. Однак є реальність, що визначає їхню єдність: «загальний стан розумового й морального розвитку того часу», тобто те, що ми сьогодні позначаємо звичним нам терміном «культура». На цій підставі І. Тен формулює закономірність: «Щоб зрозуміти який-небудь художній твір, художника або школу художників, необхідно в точності уявити собі загальний стан розумового й морального розвитку того часу, до якого вони належать» [4, с. 10].

Ю. Лотман описав проблему співвідношення культури й авторства в

контексті розкриття принципів функціонування символу. «„Алфавіт” символів того або іншого поета далеко не завжди індивідуальний: він може черпати свою символіку з арсеналу епохи, культурного напрямку, соціального кола. Символ пов’язаний з пам’яттю культури, і цілий ряд символічних образів пронизує по вертикалі всю історію людства або великі її ареальні шари. Індивідуальність художника проявляється не тільки в створенні нових оказіональних символів (у символічному прочитанні несимволічного), але й в актуалізації часом досить архаїчних образів символічного характеру» [2, с. 225]. Тобто в його дослідженні на перший план виходить проблема соціокультурної обумовленості взаємодії автора з художньою формою, опосередкування культурою й суспільством способів організації майстром художнього матеріалу незалежно від його семіотичної природи.

Говорячи про стиль, ми маємо на увазі кілька рівнів:

- можна проводити стильовий аналіз фрагмента тексту;
- стильовою єдністю характеризується будь-який твір, якою б складною ця єдність не була;
- стиль автора;
- стиль напрямку, що відбиває загальні естетичні установки багатьох митців (наприклад, можна говорити про стиль романтизму, стилі символізму й так далі. У цьому значенні стиль перетинається з рідко використовуваним сьогодні поняттям художнього методу. Сьогодні метод розуміється як сформульовані установки стилю (наприклад, у трактатах, що пропонують митцям правила творчості), але в реальності цим терміном сучасна наука користується мало, обмежуючись поняттям «стиль»);
- національний стиль, що відбиває особливості того або іншого національного менталітету (національний стиль проявляється на всіх рівнях стильової системи: у словах, жанрах, у позиціях авторів, тощо);
- стиль епохи – найбільш абстрактний рівень стильової єдності (зсередини самої епохи стильова єдність, як правило, відчувається слабо, люди схильні підкреслювати розходження, а не подібності, але на тлі інших епох стильова єдність проглядається досить чітко: єдиний стиль Античності, Середньовіччя, Відродження тощо).

Певна річ, перераховані нами рівні стилю є умовними, у реальності ж існує багато проміжних ланок. Наприклад, той самий автор у різних жанрах може істотно відрізнятись «сам від себе».

Таким чином, серед визначень «авторського стилю» превалюють такі як змістовна наповненість форми; спосіб вияву змісту в характерній для конкретного автора манері.

Отже, надалі ми розумітимемо під «авторським стилем» єдність, що визначається особливостями світосприйняття й естетичними вподобаннями автора.

Розуміння авторського стилю, вміння ретельно його аналізувати, відшукувати відповідники у мові перекладу, а також максимально точно відтворювати його при перекладі є тією органічною складовою, без якої

неможлива якісна підготовка студентів-перекладачів. Складність вивчення авторського стилю полягає в тому, що цей процес передбачає наявність у студентів відповідних знань з культури й історії епохи, а також мовленнєвих навичок.

На нашу думку, практичні вправи з визначення й детально аналізу авторського стилю, а також його копіювання на заняттях зі стилістики є ефективним інструментом у підготовці майбутніх фахівців-перекладачів.

Отже, **метастатті** – розглянути метод стилізації як засіб вивчення авторського стилю на заняттях зі стилістики англійської мови.

Стилiзацiя – спецiально пiдкреслена iмiтацiя оригiнальних особливостей певного стилю або особливостей мови певного соцiального середовища, iсторичної епохи в художньому творі [3]. Поняття стилізації не збігається з поняттями наслідування, пародії, традиції, впливу, хоча певним чином і стикається з ними. Поняття традиції припускає єдину лінію історично-послідовного зв'язку між явищами літератури. Факти відбиття поезії Пушкіна в Лермонтова, Фета або Тютчева в Блока, народної поезії в Некрасова й т.п. не входять у поняття стилізації, тому що ці впливи й традиції органічні, тобто невіддільні від самої специфіки стилю письменників. Поняття наслідування припускає підпорядкованість даного художника художньому методу іншого сучасного або близького за часом художника; при цьому наслідувач, епігон аж ніяк не підкреслює подібності свого твору й «зразку», а, по можливості, затушовує його. Відмінність стилізації від пародії в тому, що риси оригіналу, що імітуються в пародійному творі, гіпертрофуються й одержують комічно-іронічне тлумачення.

Стилiзацiю можна визначити в її вiдношеннi до стилю як художню iмiтацiю стилю, як «пiдробку» пiд оригiнал, але пiдробку оголену, пiдкреслену, навмисну.

Саме тому на заняттях зі стилістики, опанувавши зі студентами всі стилістичні засоби (умовно кажучи, від алітерації з графонами до смислового навантаження контексту), ми звертаємось до методу стилізації (вправи, яку вони виконують протягом кількох занять).

Сутність цієї вправи полягає в тому, що кожній окремій групі студентів пропонується дитячий віршик, добре відомий ще з дитинства, і дається завдання «розказати» цю ж саму історію, але «втиснувши» її у рамки твору якого-небудь відомого поета так, щоб у стилізації було збережено смислове навантаження дитячого віршика й ритміка, стилістика оригінального твору.

Ось, наприклад, як було виконано стилізації вірша О. Блока на основі відомого дитячого вірша А. Барто «Зайку бросила хозяйка...» [1, с. 93]:

*Зайку бросила хозяйка,
На скамье остался зайка.
Со скамейки слезть не смог –
Весь до ниточки промок.*

А. Барто

Таблиця 1

Стилізації вірша О. Блока

Стилізація 1	Стилізація 2	Оригінал
Дощ, улица, скамейка, зайка, Бессмысленный и тусклый свет. Не забрала его хозяйка – Ушла домой. Возврата нет. Промок до нитки, высох после. И повторилось всё как есть: Скамейка, дождь, на небе звёзды, До нитки мокрый заяц весь. <i>К. Склярова</i>	Ночь. Улица. Фонарь. Аптека. На лавке белый силуэт. Всегда бросают люди заек. И будет так. Исхода нет. Дождь хлещет – зайка погибает. В глазах вселенская печаль. А после всё начнём сначала. Аптека. Улица. Фонарь. <i>А. Тарахтун</i>	Ночь, улица, фонарь, аптека. Бессмысленный и тусклый свет. Живи ещё хоть четверть века – Всё будет так. Исхода нет. Умрёшь – начнёшь опять сначала И повторится всё, как встарь: Ночь, ледяная рябь канала, Аптека, улица, фонарь. <i>А. Блок</i>

Як бачимо з Таблиці 1, у стилізації 1 чітко збережено ритмічний малюнок оригінального вірша, немає відступів від логіки оповідання і в той же час «розказано» історію. Стилізація 2, хоч і більш драматична за своїм характером, має певні порушення римування й ритміки (наприклад, закінчення третього рядка першої строфи).

А ось стилізації на основі іншого відомого дитячого вірша А. Барто «Бычок» [1, с. 17]:

Бычок

*Идёт бычок, качается,
Вздыхает на ходу:
– Ох, доска кончается,
Сейчас я упаду!*

А. Барто

Таблиця 2

Стилізації вірша «Парус» М. Лермонтова

Стилізація 1	Стилізація 2	Оригінал
Идёт телёнок одинокий По гладкой досточке златой. Что огорчило его настолько, Что так охвачен он тоской? Играют блики, ветер свищет, И доска гнётся и скрипит... Не знает он, чего он ищет, Ни от чего он не бежит!	Идёт бычок, вздыхает тяжко: Он знает точно наперёд, Какая участь ждёт бедняжку, Куда тропа его ведёт. Он удручён, он сам не знает, Вернётся ли в родимый дом. Над ним ветра свистят, играя,	Парус Белеет парус одинокий В тумане моря голубом!.. Что ищет он в стране далёкой? Что кинул он в краю родном?.. Играют волны – ветер свищет, И мачта гнётся и скрипит... Увы, – он счастья не ищет И не от счастья бежит!

К ногам доска прибита прочно И лишь маячит взад- вперёд, А он упасть боится, точно С доски когда-нибудь сойдет. <i>А. Чернобородюк.</i>	Даётся каждый шаг с трудом. И не свернуть, и нет спасенья, И нет обратного пути. Он знает: впереди – падение, Но продолжает вновь идти. <i>А. Бовт</i>	Под ним струя светлей лазури, Над ним луч солнца золотой... А он, мятежный, просит бури, Как будто в бурях есть покой! <i>М. Лермонтов</i>
--	--	--

Як видно із Таблиці 2, студенти намагаються зберегти не тільки форму вірша-оригіналу (три строфи по чотири рядки) й пунктуацію, а й відтворити відповідний настрій, присутній в оригінальному вірші. І знову ж таки їм вдається «розповісти» драматичну історію бичка.

Щодо римування, слід сказати, що у стилізаціях збережено перехресне римування рядків оригіналу (за принципом абаб), а також типи стоп (здебільшого) й довжину рядків (кількість стоп). У стилізації 2 ми так само, як і в попередньому прикладі, спостерігаємо більший драматизм оповідання і, як наслідок, незначне додавання інформації («Он удручён, он сам не знает...»). В цілому ж це не псує загального враження від тексту стилізації.

Отже, до переваг використання саме цієї вправи зі стилізації під час ознайомлення з таким явищем, як авторський стиль, на нашу думку, слід віднести наступне:

- студентам цікаво і весело (що є сильною мотивацією до навчання, тобто підвищує ефективність процесу навчання);
- ця вправа розкриває творчий потенціал студентської молоді;
- робота може бути як колективною (на занятті), так і індивідуальною (вдома);
- можливість отримати зворотній зв'язок (як моментальний – реакція аудиторії на прочитаний текст, так і послідовний – під час детального розбору стилізацій);
- під час такого інтерактиву студенти краще засвоюють матеріал;
- студенти вчаться конструктивної критики, аналізуючи стилізації інших «зльоту»;
- студенти знайомляться (пригадують) з кращими зразками світової літератури;
- рівень мовної підготовки студентів не впливає на якість засвоєння ними матеріалу;

Серед можливих ризиків використання цієї вправи слід виокремити такі:

- не всі студенти розуміють сенс і навчальну мету такої «дивної» вправи;
- деякі студенти бояться виконувати цю вправу, оскільки ніколи не писали вірші;
- дехто боїться публічних виступів / негативної оцінки своєї роботи

одногорупниками / критики на свою адресу.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Зважаючи на усе вищевикладене, ми маємо підкреслити той факт, що вправу зі створення стилізацій певного вірша будь-якого відомого поета доцільно застосовувати в ході занять зі стилістики під час вивчення такого явища, як авторський стиль письменника. Це дає можливість студентам «наживо» попрацювати з матеріалом, розкрити свій творчий потенціал, згадати перлини світової й української культури й літератури.

Список використаної літератури

1. Барто А. Л. Младший брат / А. Л. Барто. – СПб. : Издательский дом «Нева», 2004. – 608 с.
2. Лотман Ю. М. Слово и язык в культуре просвещения / Ю. М. Лотман. – Таллин : Изд. «Тартуского университета», 1992. – 250 с.
3. Томашевский Б. В. Теория литературы. Поэтика / Б. В. Томашевский. – М. : Аспект-Пресс, 1999. – 334 с.
4. Тэн И. Философия искусства / И. Тэн. – М. : Республика, 1996. – 351 с.

Бурцева Ирина. Метод стилизации как средство изучения авторского стиля на занятиях по стилистике английского языка. В данной статье подробно рассматривается эффективность использования метода стилизации как способа изучения авторского стиля на практике – во время занятий по стилистике. Приведены определения понятий «авторский стиль», «стилизация». Под авторским стилем мы понимаем определённое единство, характеризующееся особенностями мировосприятия и эстетическими предпочтениями автора. Стилизация – нарочито подчёркнутая имитация оригинальных особенностей определённого стиля или особенностей речи определённого социального окружения, исторической эпохи в художественном произведении. Мы считаем, что упражнения по написанию стилизаций произведений различных поэтов-представителей мировой литературы помогают в раскрытии творческого потенциала студентов, а также способствуют лучшему усвоению ими материала по теме авторского стиля писателей. В статье также подробно анализируются преимущества и риски использования метода стилизации в ходе аудиторных занятий по стилистике английского языка.

Ключевые слова: стиль, авторский стиль, стилизация, метод стилизации, проблема изучения авторского стиля.

Burtseva Iryna. The Method of Stylization as Means of Author Style Mastering at Classes on English Stylistics. This article provides deliberate studying of the stylization method effectiveness in terms of practical author style mastering during the classes on stylistics. Exact definitions of the notions “author style” as well as “stylization” are given. “The author style” means a particular entity characterized with peculiarities of world perception, outlook and aesthetic taste of the author. Stylization is an exact, clear imitation of the original peculiarities of a particular style or the peculiarities of the speech of some exact surrounding, historical epoch in the artistic work. We consider that the exercises directed on writing stylizations of the works of different poets-representatives of world literature are helpful in developing creative potential of the students. They also contribute to better understanding of the material covered within the topic of author style learning. This article also deals with the advantages and risks of the stylization method usage during the classes on English stylistics.

Key words: style, author style, stylization, the method of stylization, the problem of author style investigation.

Стаття надійшла до редколегії 20.04.2015